

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

”Päätös ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien viranomaisille ja muille sellaisille toimijoille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittämisestä. Huoltovarmuussuunnittelua tehdään yhteistyössä aluekehittämisestä ja koheesiopolitiikasta vastaavien ministeriöiden sekä alue- ja paikallistason kanssa, ja huoltovarmuus tunnistetaan osana aluekehittämisen suunnittelua ja toimeenpanoa.

Päätös on valmisteltu laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä, jossa on kuultu eri sidosryhmiä. Valtioneuvoston nimittämä Huoltovarmuusneuvosto on osallistunut päätöksen valmisteluun tuomalla esille huoltovarmuusorganisaation sektori- ja pooliorganisaation yksityisen ja kolmannen sektorin näkemyksiä. Ministeriöt ovat valmistelun yhteydessä tarkastelleet oman hallinnonalansa varautumisen riittävyttä mukaan lukien materiaalin varautuminen.”

Vantaan lausunto: Huoltovarmuuspäätös on ohjaava ja suuntaviivoja antava päätös myös kuntien viranomaisille. Tekstistä ei käy ilmi, miten kunnat ja kaupungit ovat osallistuneet valmisteluun ja miten kuntia on kuultu päätösvalmistelussa.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

”Huoltovarmuuden näkökulmasta keskeistä on eri toimijoiden (viranomaiset, yksityinen sektori, kansalaisjärjestöt ja kansalaiset) välinen vuorovaikutus paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.”

Vantaan lausunto: Kuntien rooli eri toimijoiden vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä korostuu erityisesti paikallisella tasolla.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

”Varautumisesta ja huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset ja huoltovarmuusorganisaatio ylläpitävät ja kehittävät huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvittavaa poikkihallinnollista varautumista aluetasolla sekä varmistavat elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin alueellisen yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon tunnistaen ja huomioiden myös paikallisella tasolla toimivat yhteisöt. Kehittämistyössä huomioidaan varautumiseen vaikuttavat alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja erot. Alueellisella ja paikallisella tasolla varautuminen sovitetaan yhteen hyvinvointialueiden kanssa.”

Vantaan lausunto: Alueellisen ja paikallisen varautumisen yhteensovittamisessa sekä paikallisten erityispiirteiden huomioimisessa kuntien rooli on merkittävä. Tätä ei ole kehittämistyössä riittävästi tunnistettu.

”Huoltovarmuuskriittisten toimintojen jatkuvuuden turvaamiseksi hyvinvointialueiden, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymät varmistavat sekä sopimuksellisin menettelyin että varautumissuunnitelmien yhteensovittamisella omien kriittisten toimintojensa jatkuvuus myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kunnat ja hyvinvointialueet määrittävät yhteistyössä vastuuministeriöiden, keskushallinnon ja huoltovarmuusorganisaation kanssa varautumissuosituksen niiden vastuulla oleville huoltovarmuuden kannalta kriittisille toiminnoille. Lisäksi kunnat ja hyvinvointialueet kehittävät varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvää verkostoyhteistyötä ja selvittävät yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa edellytykset tiivistää yhteistyötä huoltovarmuusorganisaation kanssa.”

Vantaan lausunto: Yhteistyön johto- ja ohjausvastuu tulisi kuvata tarkemmin. Yhteistyö ei toteudu ilman asianmukaista ohjausta ja johtamista.

”Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä tilannekuva- ja ennakointityö ovat keskeisessä roolissa. Huoltovarmuuden turvaamiseksi on tunnistettava ennakoivasti huoltovarmuutta uhkaavia tapahtumia ja ilmiöitä. Tämä tavoite saavutetaan keräämällä ajantasaista ja kattavaa tilannekuvaa, joka mahdollistaa eri toimijoiden keskinäisriippuvaisuuksien ja heijastevaikutusten havaitsemisen. Tilannekuvatyö tukee myös huoltovarmuuskriittisten organisaatioiden omaa jatkuvuudenhallintaa sekä tarkoituksenmukaisten toimenpiteiden käynnistämistä oikea-aikaisesti. Toimintaympäristön seurannalla tuotetaan analyyseja ja ennakointitietoa huoltovarmuutta tukevien päätösten sekä toimenpiteiden kohdentamiseksi.”

Vantaan lausunto: Kunnilla on hyvin laajasti reaaliaikaista tietoa yhteiskunnan tilasta ja kunnille tulee myös jakaa kansallista ja alueellista tilannekuvaa. Tällä hetkellä valtioneuvoston tilannekeskus ei jaa turvallisuuden tilannekuvaa kunnille ollenkaan, mikä osaltaan hankaloittaa yhteistyötä ja ennakointia.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

”Varautumisen tavoitteena on elintärkeiden palvelujen ja infrastruktuurin toiminnan jatkuvuuden turvaaminen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden toimialakohtaisessa varautumisessa keskeinen tavoite on tunnistaa ne toiminnot ja toimintojen väliset keskinäisriippuvuudet, joiden häiriötön toiminta on Suomen huoltovarmuuden kannalta välttämätöntä. Keskinäisriippuvuuksien kasvu vaatii entistä parempaa kriittisten arvoketjujen tunnistamista ja hallintaa. Ministeriöt ja huoltovarmuusorganisaatio edistävät toimialojen normaaliolojen yhteistyötä, joka on laajennettavissa poikkeusolojen ja normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden vaatimuksiin.”

Vantaan lausunto: Toimialakohtaisessa varautumisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota eri toimijoiden ja toimintojen kriittisiin tekijöihin sekä yhteisen tilannekuvan ylläpitämiseen. Kunnat ovat keskeisiä toimijoita normaaliolojen poikkeustilanteissa.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

”Valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä on säädetty viranomaisten velvollisuudesta varautua poikkeusoloihin. Viranomaisten on huomioitava näiden varautumistoimien kustannukset toimintamenojensa kohdentamisessa. Viranomaisten toiminnan rahoituksesta erityistilanteiden aikana säädetään erikseen.”

Vantaan lausunto: Valmiuslain 12 §:n mukainen varautumisvelvollisuus ja toimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät myös kuntien rahoituksen tarkastelua. Rahoituksen osalta olisi hyvä luoda kestävämpi malli, joka huomioisi paremmin nopeasti muuttuvat tilanteet.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

”Vastuu seurantatehtävästä on työ- ja elinkeinoministeriöllä, joka laatii suunnitelman tavoitepäättökseen toimeenpanosta yhteistyössä ministeriöiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa. Toimeenpanosuunnitelmassa määritellään eri viranomaisten vastuut ja toimenpiteiden tarkempi aikataulutus”

Vantaan lausunto: Päätös ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien viranomaisille ja muille sellaisille toimijoille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittämisestä. Päätöksen toimeenpanoa varten laaditaan erillinen suunnitelma, jossa määritellään eri viranomaisten vastuut ja toimenpiteiden tarkempi aikataulutus. Varsinaisessa tavoitepäättöksessä tulisi ottaa tarkemmin kantaa toimeenpanosuunnitelman tekemiseen sekä yhteistyöhön eri viranomaisten, myös kuntien kanssa. Myös seurantaan ja raportointiin on hyvä kiinnittää tarkempi huomio.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Vantaan lausunto: Tässä luonnoksessa puhutaan pääosin vain yritysten ja kolmannen sektorin toimijoista. Kuitenkin huoltovarmuudella halutaan edistää yhteiskunnan toimintakykyä, elintärkeitä toimintoja, väestön terveyttä ja hyvinvointia jne. Lisäksi halutaan ennalta ehkäistä disinformaation yhteiskunnallista vahinkoa, henkistä kriisinsietokykyä demokratian vahvistamiseksi

Korte Terttu

Vantaan kaupunki - Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 22.1.2024